

Nederlandse vertaling van het derde deel van *Het Kapitaal* in boekvorm verschenen

Korte tijd na het verschijnen van de Nederlandse vertaling van het tweede deel, is nu ook de Nederlandse vertaling van het derde deel van *Het Kapitaal* in boekvorm uitgebracht.

De vertaling van het derde deel is gedaan door David C.A. Danneels en Adrien Verlee.

Het eerste deel van *Het Kapitaal* behandelt het productieproces van het kapitaal. Het tweede deel gaat over het circulatieproces en de reproductie van het kapitaal. Het derde deel – Marx gaf het in zijn voorwoord bij de eerste druk van de Duitse uitgave van het eerste deel in 1867, als werktitel ‘die Gestaltungen des Gesamtprozesses’ (verschijningsvormen van het totale proces), Engels gaf in 1894 de uitgave als titel mee ‘Het totale proces van de kapitalistische productie’ – behandelt de verschijningsvormen van het gehele kapitalistische proces in de concurrentie van vele kapitalen, aan de oppervlakte van de maatschappij, in de ‘werkelijke beweging’ van kapitalen. Zo komen we steeds dichterbij de rationeel begrepen ‘rijke totaliteit’ van de actuele kapitalistische maatschappij om ons heen.

De Belgische marxistische econoom Ernest Mandel heeft destijds inleidingen geschreven bij de nieuwe Engelse vertalingen van de drie delen van *Het Kapitaal*. Zijn inleiding bij het derde deel is opgenomen in de nieuwe Nederlandse vertaling. Hij schrijft over de drie delen: “Als het eerste boek van *Het Kapitaal* het meest bekende en alom gelezen boek is, is het tweede het meest onbekende en het derde het meest controversiële.”

We moeten niet vergeten dat het tweede en derde deel van *Het Kapitaal* nooit door Marx zelf zijn uitgegeven. Na zijn dood zijn deze boeken door Engels naar eer en geweten en met heel veel moeite geredigeerd en gepubliceerd op basis van de vele manuscripten en fragmenten die Marx had achtergelaten. In die zin zijn het tweede en derde deel niet ‘af’ of ‘voltooid’. Anderzijds is het wel zo dat Marx voor het schrijven en herschrijven van het eerste deel alle belangrijke theoretische problemen van het tweede en derde deel had opgelost en de hele samenhangende structuur van de drie delen (de ‘Gesamtaufbau’) voor ogen had. De manuscripten van Marx zijn intussen uitgegeven in de MEGA-2 en zijn dus voor iedereen te vergelijken met de uitgaven van Engels.

Het derde deel van *Het Kapitaal* is een dik boek en het behandelt veel onderwerpen. Het gaat over de kostprijs, de winst en de (egaliserende) winstvoet, er is een belangrijke afdeling over de ‘tendentiële daling van de winstvoet’, het gaat over warenhandelskapitaal en geldhandelskapitaal, over rente en grondrente en het eindigt met een kort onafhankelijk hoofdstuk over de klassen. En het gaat over veel meer, op het niveau van de kapitalistische economie in haar totaliteit. Een niet onbelangrijk onderwerp in deze tijden van klimaatcrisis is de kwestie van de grondrente en van de ontwikkeling van de kapitalistische landbouw.

De voortdurende controversen over het derde deel van *Het Kapitaal* begonnen al snel na het verschijnen van dit deel. Bekend of berucht zijn onder meer de discussies over het zogenaamde ‘transformatieprobleem’ en over de wet van de tendentiële daling van de winstvoet, maar ook over het crisiskarakter van de kapitalistische economie. De meeste controverses (Mandel bespreekt ze kort in zijn inleiding) hebben te maken met het onbegrip van de dialectiek, het onbegrip van de logische dialectische continuïteit van Marx, die zich

over de drie delen van *Het Kapitaal* uitstrekt.ⁱ Er is geen sprake van een logische inconsistentie tussen de delen van *Het Kapitaal*, zoals sommigen beweren. Wel hebben we te maken met verschillende abstractieniveaus en met vele noodzakelijke tussenstappen. Zoals Marx schrijft: “De kapitaalsgedaanten, zoals ontwikkeld in dit boek, evolueren dus stap voor stap naar de vorm, waarin ze aan de oppervlakte van de maatschappij optreden in de interactie tussen de verschillende kapitalen, de concurrentie, en in het alledaagse bewustzijn van de productieagenten zelf”. Maar, schrijft Mandel in zijn inleiding, de controversen hebben ook te maken met de vraag ‘waarheen met het kapitalisme’, met de crisisverschijnselen en de historische houdbaarheid van deze productiewijze.

Het derde deel van *Het Kapitaal* is – in samenhang met de eerste twee delen – brandend actueel. Om de huidige kapitalistische wereldcrisis te kunnen begrijpen, kun je niet om de ‘tendentiële daling van de winstvoet’ uit het derde deel heen. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het boek dat Guglielmo Carchedi en Michael Roberts vorig jaar lieten verschijnen, onder de titel: “World in Crisis, A Global Analysis of Marx’s Law of Profitability”. Het derde deel van *Het Kapitaal* is een onmisbaar instrument om de ‘bewegingswetten’ van het kapitalisme te begrijpen en om het kapitalisme in socialistische richting te kunnen opheffen.

Uitgever: L. Erkelens. ISBN 978-90-829948-7-2.

Het boek is onder meer verkrijgbaar bij:

Boekhandel Het Fort van Sjakoo (Amsterdam)

Boekhandel Pegasus (Amsterdam)

Boekhandel Godert Walter (Groningen)

Boekhandel Van der Velde (Groningen)

Rob Gerretsen

ⁱ Fred Moseley heeft onlangs een boek uitgegeven dat het ‘transformatieprobleem’ uitvoerig behandelt, met als titel: “Money and Totality, A Macro-Monetary Interpretation of Marx’s Logic in *Capital* and the End of the ‘Transformation Problem’.”